

ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Шелестова Людмила Володимирівна

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник,
відділ дидактики, Інститут педагогіки НАПН України

Змішане навчання є одним із трендів сучасної освіти. Під змішаним навчанням розуміють поєднання традиційних форм навчання з інноваційними, зокрема й з мережевими та дистанційними [1]; поєднання різних форматів навчання в межах одного класу, що забезпечує персоналізацію навчання шляхом надання учням права вибору умов та контролю над процесом оволодіння необхідними компетентностями [2]; гібрид між онлайн- та офлайн-заняттями у класі [3]. Навчання онлайн передбачає цілеспрямований, спеціально організований процес взаємодії учнів і педагога, із засобами інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) та між собою. Він некритичний у просторі, часі й конкретній освітній установі і протікає в специфічній педагогічній системі, елементами якої є мета, зміст, засоби, методи і форми, педагог і учень [4]. За змішаного навчання частина пізнавальної діяльності учнів відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а друга – у самостійній роботі з електронними ресурсами індивідуально або в групах [5].

З огляду на вищевикладене робимо висновок про те, що змішане навчання містить два складники, які постійно взаємодіють та утворюють єдине ціле: офлайн/очне навчання (формат занять у класі) та онлайн/електронне навчання (заняття з використанням цифрових інструментів) [6].

Педагогічні можливості змішаної форми навчання базуються на використанні цифрових ресурсів у навчальному процесі, а це означає, що навчальний час не обмежується уроком або навчальним днем; навчальний процес виходить за межі класу чи навіть школи; він стає більш адаптивним та персоналізованим за рахунок використання тих методів і навчальних матеріалів, які найкраще задовольняють пізнавальні потреби учнів; допускаються варіації стосовно темпу виконання завдань задля відпрацювання певних навичок та якісного засвоєння навчального змісту [2].

Аналіз теоретико-дидактичних засад змішаного навчання дав змогу виділити низку переваг цієї форми організації навчання, які пов'язані насамперед із можливістю використання цифрових освітніх ресурсів.

Серед переваг науковці та практики називають такі:

- Гнучкість: є можливість навчатися в синхронному та асинхронному режимі, згідно з індивідуальним графіком; навчатися можна з будь-якого носія (комп'ютера, планшета, смартфона).
- Персоналізація/індивідуалізація: за рахунок використання цифрових ресурсів є можливість вибору останніх, темпу навчання, часових меж тощо.

- Варіативність та надлишковість навчального контенту: вчитель перестає бути єдиним джерелом інформації; доступ до неї є варіативним за рахунок її розміщення на електронних носіях або в онлайн-середовищі; надлишковість інформації дає змогу учням сформувати навички роботи з нею.

- Інтерактивність: досягається за рахунок використання мультимедіа, підкастів, форумів тощо.

- Чіткість освітньої траєкторії, можливість спостерігати за кожним, корегувати й адаптувати навчальну діяльність.

- Створення умов для розвитку навичок творчої та пошукової діяльності.

- Прозорість системи оцінювання, особливо за умови автоматичної перевірки результатів виконання завдань.

- Підвищення мотивації та активності учнів, рівня їхньої самостійності та самоконтролю.

- Зняття логістичних обмежень за рахунок можливості працювати дистанційно [7, 8, 9, 10].

Водночас, попри очевидні переваги, змішане навчання має також низку суттєвих недоліків та ризиків:

- Зменшення особистісної взаємодії між учителем та учнями, учнів поміж собою, висока імовірність виникнення почуття ізоляваності від учителів та від інших учнів.

- Зміна ролей учасників освітнього процесу та максимальна участь батьків в освітньому процесі (вчитель дає завдання і контролює якість їх виконання, батьки – навчають).

- Висока імовірність зниження мотивації навчання за рахунок низької самодисципліни та відсутності зовнішнього контролю, що може стати причиною зниження рівня оволодіння базовим змістом освіти.

- Недоліки цифрового контенту для дистанційного навчання молодших школярів: недостатнє врахування вікових особливостей молодших школярів, дисбаланс між текстовою та ілюстративною інформацією, наявність фактичних помилок тощо.

- Можливість вирішення лише заздалегідь формалізованих дидактичних ситуацій і неможливість оперативної зміни заздалегідь спланованого процесу навчання.

- Можливість урахування обмеженої кількості формалізованих і контрольованих особистісних і діяльнісних характеристик учнів.

- Технічні труднощі у разі відсутності доступу до цифрових ресурсів.

- Недостатня готовність учнів працювати з цифровими інструментами.

- Недостатній рівень володіння комп'ютерними технологіями в учителів.

- Необхідність докладати більше зусиль для виконання необхідних завдань усіма учасниками освітнього процесу.

- Збільшення навантаження на очі, погіршення постави за рахунок тривалого перебування за комп'ютером.

- Недостатнє розроблення онлайн-ресурсів для забезпечення можливості організації навчання з усіх навчальних предметів, котрі передбачені Стандартом

початкової освіти, що створює додаткові труднощі для педагога: необхідність аналізу існуючих інформаційних ресурсів, здійснення вибору, розробку власних ресурсів тощо.

- Витратність, оскільки змішане навчання потребує технічної підтримки та певних коштів на створення цифрового навчального контенту [7, 8, 9, 10].

Отже, змішане навчання має ряд переваг: дає змогу розширити освітні можливості учнів за рахунок збільшення доступності і гнучкості освіти, врахування їх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму освоєння навчального матеріалу; стимулювати формування активної позиції учня тощо. Водночас, ця форма організації навчання має певні недоліки: зменшення особистісної взаємодії між учителем та учнями, учнів поміж собою; зміна ролей учасників освітнього процесу та максимальна участь батьків в освітньому процесі; висока імовірність зниження мотивації навчання за рахунок низької самодисципліни та відсутності зовнішнього контролю; недостатня готовність учнів працювати з цифровими інструментами тощо.

Список літератури

1. Долгова Т. В. Смешанное обучение – инновация XXI века. Интерактивное образование. Информационно-публицистический образовательный журнал. Режим доступа: <https://interactiv.su/2017/12/31/%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5-%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-xxi-%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0/>
2. Blended Learning. The Clayton Christensen Institute. Retrieved from: <https://goo.gl/1Ipmh>
3. Гудым Е. Г. Технология смешанного обучения. Режим доступа: <https://infourok.ru/doklad-po-teme-tehnologiya-smeshannogo-obucheniya-5049965.html>
4. Андреев А. А., Солдаткин В. И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. М.: МЭСИ, 1999.
5. Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2017. № 3. С. 140-147.
6. Шелестова Л. В. Змішане навчання як форма організації спільної діяльності учителя й учнів. *Scientific Collection «InterConf»*, (72): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research» (August 26-28, 2021). Hamburg, Germany: Busse Verlag GmbH, 2021. 479 p. С. 190 – 194.
7. Гвоздева А. В. Теоретико-дидактические основы смешанного обучения в вузе. Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. 2020. № 4 (56).

8. Печников А. Н. Альтернативные подходы к проектированию и внедрению компьютерных технологий обучения Образовательные технологии и общество. Вып. 2 т.16. 2013.

9. Стаселович Г. А. Дистанционное образование в начальной школе: проблемы и возможности. Научно-методический электронный журнал «Калининградский вестник образования». 2020. № 4 (8) / декабрь. С. 55-64. Режим доступа: <https://koirojournal.ru/realises/g2020/23dec2020/kvo407/>

10. Шелестова Л. В. Змішане навчання у початковій школі: методичні рекомендації. Київ : «Фенікс», 2021. 48 с.